

СТИЛІСТИКА
МОДЕРНОГО
ЧАСУ

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ФІЛОЛОГІЇ

СТИЛІСТИКА МОДЕРНОГО ЧАСУ

**Колективна монографія до ювілею
Заслуженого діяча науки і техніки України,
члена-кореспондента НАН України,
доктора філологічних наук, професора
Лариси Шевченко**

Київ
Видавництво Ліра-К
2024

УДК 811.161.2'27(038)
С80

*Рекомендовано до друку Вченою радою ННІ філології
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол № 13 від 28 червня 2024 р.)*

Рецензенти:

чл.-кор. НАНУ, д-р філол. н., проф. О.О. Тараненко
д-р філол. н., проф. К.Ю. Голобородько
д-р філол. н., проф. І.В. Смушинська

Авторський колектив:

Т.В. Бовсунівська, Д.В. Дергач, Ю.Б. Дядищева-Росовецька,
А.П. Загнітко, В.Л. Івашенко, О.В. Климентова, Т.А. Космеда,
О.І. Луценко, О.О. Маленко, А.К. Мойсієнко, С.В. Овсейчик,
О.А. Олексенко, О.В. П'ятецька, Т.В. Радзієвська, Р.П. Радишевський,
Д.Ю. Сизонов, О.С. Снитко, О.А. Стишов, Л.І. Шевченко, Л.В. Шулінова,
В.І. Ярмак

С80 **Стилістика** модерного часу : [колективна монографія до ювілею Заслуженого діяча науки і техніки України, члена-кореспондента НАН України, доктора філологічних наук, професора Лариси Шевченко]. Київ : Видавництво Ліра-К, 2024. 464 с.
ISBN 978-617-520-895-3

Колективну монографію присвячено ювілею Заслуженого діяча науки і техніки України, члена-кореспондента НАН України, доктора філологічних наук, професора Лариси Шевченко.

Актуальні питання модерної стилістики розглядаються в контексті динаміки традиційних та інноваційних дослідницьких епістем у галузі гуманітарного знання. Вибудовуються фахові паралелі з авторитетним пошуком професора Лариси Шевченко, асоційованим із науковою школою в сучасному національному мовознавстві.

Видання розраховано на науковців, дослідників-стилістів, усіх тих, хто цікавиться інноваційними напрямками модерної стилістики.

Видавничий проєкт

“Ідеї, постаті, тексти в українській культурі”

УДК 811.161.2'27(038)

ISBN 978-617-520-895-3

© Автори розділів, 2024
© Видавництво Ліра-К, 2024

ЗМІСТ

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО

Ректора Київського національного університету
імені Тараса Шевченка професора Володимира Бугрова 6

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО

Директора Навчально-наукового інституту філології
Київського національного університету імені
Тараса Шевченка професора Григорія Семенюка 8

РОЗДІЛ 1. AD FONTES 11

Лариса Шевченко

Функціонально-стилістичний аналіз лексики передової
газетної статті..... 13

РОЗДІЛ 2. ЛІНГВОФІЛОСОФСЬКА РЕФЛЕКСІЯ НА АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МОВОЗНАВСТВА 33

Флорій Бацевич

Лінгвістичні аспекти поняття письма в концепціях
Р. Барта та Ж. Дерріди 35

Дмитро Дергач

Медійна жанрологія в дискурсі інтелектуалізму 48

РОЗДІЛ 3. МЕДІАЛІНГВІСТИКА В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ 67

Олена Маленко

Мовні траєкторії українського медійного дискурсу
в дослідницьких завданнях медіалінгвістики 69

Дмитро Сизонов

Лариса Шевченко – фундатор української
медіалінгвістики (поліфонія проривних ідей
та поглядів ученого) 89

РОЗДІЛ 4. ТЕРМІНО- ТА ЛЕКСИКОГРАФІЯ У ФОКУСІ МОДЕРНОЇ ЛІНГВІСТИКИ	109
<i>Анатолій Загнітко</i>	
Сучасна лінгвістична термінографія: системно- структурний та функційно-когнітивний виміри	111
<i>Вікторія Іващенко</i>	
Засади медійного словникарства в практиці створення лексичного мінімуму медіазнавця.....	130
РОЗДІЛ 5. ДИНАМІКА ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНИХ ІДЕЙ У НАЦІОНАЛЬНОМУ МОВОЗНАВСТВІ	161
<i>Олександр Стишов</i>	
Лексико-семантична динаміка в сучасній українській мові	163
<i>Лариса Шулінова</i>	
Лінгвостилістична жанрологія: функціональний аспект диференціації	192
<i>Юлія Дядищева-Росовецька</i>	
Рефлексії Лариси Шевченко в царині розробки концепції літературної мови	204
<i>Оксана Луценко</i>	
Лінгвостилістична проблематика у наукових дослідженнях Лариси Шевченко	218
РОЗДІЛ 6. СЛОВЕСНА КУЛЬТУРА СЛОВ'ЯНСЬКОГО СВІТУ В ДИСКУРСІ МОДЕРНОЇ СТИЛІСТИКИ.....	233
<i>Ростислав Радишевський</i>	
Поет Лев Венглінський – учасник азбучної війни на Галичині	235
<i>Тетяна Бовсунівська</i>	
Втаємничений пілігрим Адама Міцкевича і мовчазний Кобзар Тараса Шевченка: пов'язаність ідеологем романтизму	248
<i>Вероніка Ярмак</i>	
Семантична парадигма й естетичний ресурс найменувань кольорів у романі Мілети Продановича “Ультрамарин”	261

РОЗДІЛ 7. СТИЛІСТИКА ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ: ЛІНГВІСТИЧНА АРГУМЕНТАЦІЯ	291
<i>Анатолій Мойсієнко</i>	
Структурна організація українського сонетного Тексту на тлі європейської традиції	293
<i>Олена Олексенко</i>	
Стилетвірний потенціал морфологічних одиниць у поетичному тексті	308
РОЗДІЛ 8. СУЧАСНА КОМУНІКАТИВІСТИКА В АКТУАЛЬНИХ ДОСЛІДНИЦЬКИХ ПОШУКАХ	341
<i>Тетяна Радзієвська</i>	
Про механізми взаємодії різнокодових комунікативних систем: мовна свідомість та її вияви	343
<i>Олена Снитко</i>	
Інструменти інформаційно-психологічного захисту суспільства в умовах війни: лінгвістичний вимір	360
<i>Олена Климентова</i>	
Семіотика релігійної реклами в Україні	376
РОЗДІЛ 9. НЕОНАПРЯМИ ЛІНГВІСТИКИ В СИНЕРГІЇ СУЧАСНОГО ГУМАНІТАРНОГО ЗНАННЯ.....	395
<i>Тетяна Космеда</i>	
Українська неолінгвістика в інтерпретації Лариси Шевченко.....	397
<i>Ольга П'ятецька, Станіслава Овсейчик</i>	
Юрислінгвістичні дослідження в науковому доробку професора Лариси Шевченко	413
БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК ПРАЦЬ ЛАРИСИ ШЕВЧЕНКО	431
ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ	461

Вікторія Іващенко

<https://orcid.org/0000-0002-8044-4116>

ЗАСАДИ МЕДІЙНОГО СЛОВНИКАРСТВА В ПРАКТИЦІ СТВОРЕННЯ ЛЕКСИЧНОГО МІНІМУМУ МЕДІАЗНАВЦЯ

Вступ

Сьогодні в українському мовознавстві активно виформовується новий “напрямок лексикографічної діяльності”, який пов’язується із укладанням медійних словників, – *медіалексикографія*, що вперше (саме в такому формулюванні) задекларовано в статті Л. Шевченко “Медійна лексикографія в лінгвістичній перспективі” [Шевченко 2014: 7]. В іншій праці медіалексикографію потрактовано як “інноваційний напрямок сучасної комунікативної лінгвістики” [Шевченко, Сизонов 2019: 12]. Розбудовники цього напрямку в Україні Л. Шевченко та Д. Сизонов предметну й поняттєву сферу сучасної медіалексикографії окреслюють також у ширших формулюваннях: **(1)** “Медійна лексикографія – це ще й дослідження динамічного стану мови масової комунікації, численні словники функціонального ресурсу слова в мас-медіа, що діагностують реальне “життя” мови ЗМІ. Саме тому в україністиці активно з’являються словники, що відбивають особливості розвитку української мови в масовій комунікації” [Там само: 12]; **(2)** “Як результат інформаційного прориву – формування медійної лексикографії, що дефінітивно ми визначаємо у двох ракурсах – широкому та вузькому: **(а)** комплексна назва, що об’єднує різні типи медійних словників (описові, дискурсивні, термінологічні, перекладні та ін.), що систематизують фахову термінологію та професійну лексику працівників медіа; **(б)** лексикографічний напрямок, в основу якого покладено аналіз медійного дискурсу – його мови, стилістичних засобів, комунікативних тактик та стратегій, що можуть стати об’єктом для дослідження та систематизації у вигляді словників” [Шевченко, Сизонов 2021: 645-646].

Загалом проблематику теорії і практики медійної лексикографії саме в розумінні медіа як масмедіа, або ЗМІ, представлено у працях [Шевченко 2014; Сизонов 2012; Сизонов 2013; Шевченко, Сизонов 2017; Шевченко, Сизонов 2019; Шевченко, Сизонов 2020; Шевченко, Сизонов 2021; Shevchenko, Syzopov 2019], які фактично й започаткували цей неонапря́м.

Попри актуальність та затребуваність теоретичного обґрунтування принципів побудови медійних словників, практики збирання, систематизації, фіксації й опису лексичного матеріалу в сучасних медіа або ж термінів зі сфери медіа як такі теоретичні дослідження в цій галузі в європейському мовознавстві майже відсутні. В зарубіжному науковому дискурсі також немає праць, присвячених становленню медійної лексикографії як окремого дослідницького напряму та виду практичної діяльності, хоча словників медійних термінів, енциклопедій та глосаріїв сфери медіа є чимало. Див., напр.: (Orledar 2003; Russell 2006; Słownik terminologii medialnej 2006; Куляс 2006; Бідзіля 2007; Рутковський 2007; Дергач 2009; Бондар, Головатий, Сенченко 2010; Вайшенберг, Кляйнштойбер, Пьорксен 2011; Chandler, Munday 2011, 2016, 2020; Сизонов 2012; Новітні Медіа та комунікаційні технології 2012; Михайлин 2013; Шевченко, Дергач, Сизонов 2013, 2014; Козачок, Васильченко, Мерзлюк та ін. 2014; Баришполець 2014; Шевченко, Сизонов 2017-2023; Keywords for Media Studies 2017; Крижанівська, Циктор 2017; Lahlali 2018 та ін.).

1. Інституціоналізація медійного словника́рства

Спробуємо простежити основні ознаки інституціоналізації медіасловника́рства (медіалексикографії) як нового напряму лексикографічної діяльності, що виформовується на межі взаємодії комунікативної лінгвістики, медіалінгвістики та комп'ютерної лінгвістики. З-поміж таких ознак розрізняємо:

(1) *Наявність теоретико-методологічних засад напряму* (в аспекті вузького та широкого розуміння медіа / масмедіа / ЗМІ⁸):

⁸У сучасному лексикографічному дискурсі є різночитання щодо розуміння *медіа* та *мас-медіа*:

(1.1) (а) (з огляду на вузьке розуміння) – засад лексикографічного опрацювання медійної термінології [Сербенська 2010] та теоретичного обґрунтування принципів побудови: “дискурсивно-стилістичних медійних словників” [Шевченко, Сизонов 2020: 12] в межах функціонально-комунікативної парадигми вивчення мови, її фіксації в словниках із застосуванням методів [медіа] лексикографування – методу типологічних зіставлень (у процесі фіксації й наукової паспортизації неологізмів) та методу медіамоніторингу, або прагматичного моніторингу (для опрацювання максимально повного аналізу медіаджерел) [Там само: 5]; **(б)** (з огляду на широке розуміння) – засад створення мультимедійних словників методом віртуальних лексикографічних / термінографічних лабораторій (ВЛЛ / ВТЛ) із застосуванням комп’ютерних технологій [Широков 2004, 2005, 2011, 2015; Широков та ін. 2015; Вакуленко 2017; Широков, Олександрук 2019; Semenog, Nadutenko, Nadutenko 2021; Надутенко 2023]; електронних освітніх ресурсів для вивчення термінології дисциплін медіазнавчого циклу [Ivashchenko, Yaskevych, Ivashchenko 2021] методом зведення дефініцій терміна в єдину інтегровану базу, що дає можливість укладати зведені термінологічні словники цитатного типу, або термінологічні

- *медіа* – (1) вузьке розуміння: ототожнюють із *масмедіа*, *ЗМІ*; (2) широке розуміння: медіа поділяють на *найдавніші* та *найсучасніші*: “Медіа (від лат. *medium* – засіб, спосіб) – <...>. Часто як синоніми вживають ЗМІ, мас-медіа, хоча зарубіжна наука розглядає медіа у більш широкому значенні, зокрема тлумачить їх з погляду комунікації – поширення інформації, ідей та думок <...>, а методи та способи донесення цих даних до нас і є медіа (листівки друзів, телефонні розмови, комп’ютерні диски тощо). До медіа зараховують засоби зв’язку і передачі інформації різних типів – від найдавніших (мова жестів, наскельні малюнки та ін.) до найсучасніших, що утворюють глобальні інформаційні супермагістралі” (Городенко 2018);

- *масмедіа* (*ЗМІ*) поділяють на *традиційні медіа* та *нові медіа*: “Масмедіа – (...) засоби одночасної передачі інформації групі людей, тобто засоби масової інформації. У структурі мас-медіа нині виділяють традиційні медіа (друковані газети і журнали, радіо, телебачення, а також кіно) і нові, що розповсюджують інформацію за допомогою сучасних технологій (супутникове і кабельне телебачення, мережеві портали і веб-сайти, PDF-видання тощо)” (Савченко 2018).

словники дефініцій-цитат [Іващенко 2019: 53, 57-58; Іващенко, Лозова 2017: 72];

(1.2) типології сучасних медійних словників (у вузькому розумінні медіа), розробленої у лінгво-й соціопрагматичному аспектах [Сизонов 2013];

(1.3) теоретичного обґрунтування категорії медійного дискурсу, його складників та особливостей функціонування з погляду комунікативної доцільності та дихотомії “журналістський – філологічний словник” [Шевченко 2014];

(1.4) окремих положень зіставної (медіа)лексикографії у слов’янському контексті з огляду на українсько-польський досвід [Шевченко, Сизонов 2021] та в контексті західної науки [Шевченко, Сизонов, Дергач 2022].

(2) *Наявність теоретичних досліджень як сукупності наукових праць* (статей, монографій тощо), присвячених актуальним питанням вивчення фіксації мови масмедіа саме у словниках⁹, зокрема з огляду на: “динамічність мови ЗМІ, осучаснення її засобів, що набувають нових комунікативно-прагматичних характеристик” [Шевченко 2014: 3]; “динамічне відтворення вербалізованої сутності й структури масової комунікації” [Шевченко 2014: 14]; “рух семантики слова, появу в комунікативній реальності нових слів і значень” [Шевченко 2014: 12].

(3) *Практика укладання медіалексикографічних праць як словникарська робота*, яка передбачає не лише збирання, систематизацію, фіксацією / реєстрування лексичного / термінологічного матеріалу зі сфери медіа, представлення даних у форматі медійних словників, енциклопедій, тезаурусів, глосаріїв, довідкових та інших видань цієї ж сфери, а й опис усіх процедур практичної діяльності. Див., напр., опис роботи над укладанням словників масмедіа (ЗМІ) у працях [Сизонов 2012; Шевченко, Сизонов 2017; Шевченко, Сизонов, Дергач 2022]:

⁹Див. також праці, присвячені вивченню мови медіа (в широкому розумінні) поза власне лексикографічним аспектом, напр.: [Семен, Тополок 2020; Нечипоренко 2017; Соломенко 2022; Лисинюк 2020 та ін.].

“Медична термінологія в українських ЗМІ” (Сизонов 2012) (дискурсивно-стилістичний різновид термінологічного словника); серії словників як щорічного проєкту “Нові слова та фразеологізми в українських мас-медіа: словник” (Шевченко, Сизонов 2017–2022) (дискурсивно-стилістичний різновид словника неологізмів та фразеологічного словника), “Медіалінгвістика: словник термінів і понять” (Шевченко, Дергач, Сизонов 2013, 2014) та ін.

(4) *Наявність продуктів медіалексикографічної діяльності* як:

(4.1) сукупності медіасловників різних типів (систематизацію таких словників за філологічною класифікацією в категоріях “одномовний”, “тлумачний”, “двомовний”, “частотний”, “словник медіалексики”, “словник-довідник”, “словник масмедіа” здійснено в одній із праць Д. Сизонова [2013]), перелік яких, зокрема й тих, що вийшли після 2013 р., див. вище;

(4.2) банків / баз даних: **(а)** медійних термінів (Chandler, Munday 2011, 2016, 2020; Glossary of Media Literacy Terms 2021; Словник із медіаграмотності 2022; Media Dictionary/1; Медіадрайвер; Мультимедійний словник з інфомедійної грамотності 2010–2022; Лексичний мінімум медіазнавця: Літера “М” 2020–2024 та ін); **(б)** лексем та фразеологізмів у медіа, зокрема у форматі електронної картотеки нових слів та фразеологізмів української мови (Мовні інновації.UA); **(в)** медійних словників у форматі бібліографічної бази даних (Лексичний мінімум медіазнавця: Словники медійних термінів 2020–2024); **(г)** бази [аудіо-]візуальних даних (Media Dictionary/2; Лексичний мінімум медіазнавця: Телегосарій від Астудія 2020–2024 та ін.).

(5) *Викладання навчальної дисципліни “Медійна лексикографія”* (автори: Л. Шевченко, Д. Сизонов) в КНУ імені Тараса Шевченка із залученням студентів до створення лексикографічного проєкту “Нові слова та фразеологізми в українських масмедіа: словник” (2017–2022).

(6) *Розроблення термінологічно-поняттєвого апарату медіасловникарства*, що засвідчує “термінологічну

інституціоналізацію”¹⁰ нового напрямку лексикографічної діяльності як “адаптацію, обґрунтування введення термінів до термінологічної системи” [Сурмін 2010: 17]. Пор., напр., використання переважно в наукових працях Л. Шевченко, Д. Сизонова, О. Сербенської термінів цього напрямку: *медіалексикографія* (медійна [нео]лексикографія), *медіасловник* (медійний словник), *словник [мас]медіа*, *неословник медіа*, *словник медіалексики*, *мова [мас]медіа*, *медіалексикографування*, *метод [медіа]лексикографування*, *медійний лексикограф[-лінгвіст]*, *медіа[лексикографічне] видання*, *медіалексикографічні паралелі*, *медіалексикографічна спрадщина*, *медіатермін* (медійний термін), *медійний терміноряд*, *медіатекст* ([мас]медійний текст), *медіаконтекст* (медійний контекст), [мас]медійний контент, *медіалінгвістика*, *медіалінгвістичний словник*, *медіалінгвістична термінологія*, *медіакомунікації* (медійні комунікації), *медіастилістика*, *медіадискурс* ([мас-]медійний дискурс), *медіамоніторинг*, *метод медіамоніторингу* та ін.

Отже, з огляду на основні ознаки інституціоналізації сучасного медійного словникарства спробуємо розробити типологію медійних словників у контексті різночитань у визначеннях поняття “медіа”, а також описати специфіку створення на цій основі електронного освітнього ресурсу (ЕОР) “Лексичний мінімум медіазнавця” (2020–2024) як медіаплатформи комунікативної взаємодії, яка корелює з різними типами медійних словників, що, власне, й визначає мету пропонованого дослідження.

2. Дискурсивні лексикографічні практики в галузі медійного словникарства

Засади медійної лексикографії, або медійного словникарства (медіасловникарства), випрацьовані на принципах побудови дискурсивно-стилістичних словників та функціонально-комунікативної парадигми вивчення мови [Шевченко, Сизонов 2020] тісно корелюють із проблематикою “лексикографічного дискурсу”, зокрема

¹⁰Про специфіку цього процесу на прикладі термінологічної інституціоналізації поняття “медіазнавство” див. [Іващенко 2022: 26-38].

й дистанційного його різновиду як “медіаплатформи комунікативної взаємодії” [Іващенко 2023: 6]. З-поміж типологічних різновидів такого дискурсу розрізняємо: “з одного боку, інтракультурний, інтеркультурний (міжкультурний), транскультурний та мультикультурний лексикографічні дискурси; з другого – дискурс словника, дискурс словникової статті, термінологічний і термінографічний дискурси та лексикографічний дискурс термінологічних шкіл” [Іващенко 2023: 6].

З огляду на визначення медіаплатформ як “телебачення, *книги, вебсайту*, соціальної мережі, реального світу (афіші, плакати), мультимедійної презентації, комп’ютерної гри тощо”, яке дає Н. Зражевська [Зражевська 2022: 167], до них можна віднести й самі словники, що є посередниками в комунікації (від лат. *medium*, англ. *media*, укр. *медіа* / *медія*)¹¹, одним із різновидів фізичних носіїв інформації, засобів комунікації, каналів і водночас інструментів для збереження, передавання й подання інформації, яку містить словник, або в друкованому (традиційному), або в електронному (оцифрованому, онлайнному / мережевому) форматах. Електронні словники з відкритим кодом доступу (вільним доступом), що є інтерактивними ресурсами, на яких відбувається дистанційна комунікативна взаємодія користувачів між собою та користувачів і розробників цих ресурсів, якнайкраще репрезентують різні формати дистанційного лексико-

¹¹Див. визначення терміна *медіа*: (газети) “інтернет, газети, журнали, телебачення тощо, які розглядаються як група”; (відео / музичні файли) “відео, музика та фотографії, які зберігаються як певні типи файлів на комп’ютері”; (посередник) (Cambridge Dictionary); (комунікації) “канали та інструменти для збереження, передавання й подавання інформації або даних” (Вікіпедія); “засіб поширення масової інформації у будь-якій формі, який періодично чи регулярно виходить у світ під редакційним контролем та постійною назвою як індивідуалізуючою ознакою” (Закон України “Про медіа” 2024); “сукупність фізичних носіїв різної за формою подання інформації, або засоби її передачі, що передбачають наявність певного фізичного носія в процесі комунікації; канали та інструменти, що використовуються для зберігання, передачі і подання інформації або даних” [Барзилович, Григорова, Пунчак та ін. 2017: 282].

графічного дискурсу. Кожен різновид такого дискурсу відповідає тій чи іншій медіаплатформі опосередкованої (дистанційної) комунікативної взаємодії¹², що передбачає передавання інформації у форматі словника (тексту), а також обмін між користувачами платформ інформацією про словники, засади й принципи їх укладання, про впорядкування, унормування та гармонізацію лексичних / термінологічних одиниць у різних мовах тощо.

В аспекті дискурсивних лексикографічних практик саме в галузі медійного словникарства нашу увагу привертає концептуальна багатозначність та лексична неоднорідність значення самого терміна *медійний словник*, що ґрунтується на семантиці терміна *медіа* (див. його визначення у примітках “1” та “4”). Медійні словники (медіасловники) в лексикографічному дискурсі сьогодні здебільшого репрезентують такі різновиди:

(1) словники мови медіа / мас-медіа / ЗМІ, або словники медіалексики (у вузькому розумінні медіа), напр.: “Словник онімів українських мас-медіа” (Дергач 2009), “Медична термінологія в українських ЗМІ” (Сизонов 2012), “Словник медійних перифразів ХХІ століття” (Козачок,

¹²Про відповідність певного різновиду дистанційного лексикографічного дискурсу тій чи іншій медіаплатформі дистанційної комунікативної взаємодії див. [Іващенко 2023]. Прикладами таких платформ є, зокрема: онлайн-дискусійна вебплатформа “ЛексМіт” (“LexMeet”), що її заснувала Європейська лексикографічна структура (ELEXIS); онлайн-інструмент “ТермТест: словниковий тест для самооцінювання” (“TermTest: Dictionary self-assessment test”) на вебпорталі Термінологічного центру “ТЕРМКАТ” (“TERMCAT”); вебплатформи “МультиТерм” (“MultiTerm”), “Термінолог” (“Terminologie”), розроблені як системи та інструменти для написання словників; Термінографічна база даних “TERM_IN” відкритого доступу, користувацький інтерфейс якої розроблено англійською та слов’янськими мовами; форум “Українські словники” на вебсторінці “phpBB.forum software”; дискурс професійної спільноти “Термінологічні сервіси” (“Terminology Services”) у соціальній мережі “Лінкедін” (“LinkedIn”) та ін.; Комунікативна платформа (Communication Platform) на вебсторінці “yourterm.org”, створена у форматі порталу “ЄвроТерм” (“EurTerm”) для співпраці з представниками Європейського Парламенту та авторами й координаторами проекту “Термінологія без кордонів” (“Terminology without Borders”). Опис медіаплатформ див. [Іващенко 2023; Іващенко, Горбенко, Гіденко 2020].

Васильченко, Мерзлюк та ін. 2014); “Нові слова та фразеологізми в українських масмедіа: словник” (Шевченко, Сизонов 2017–2022);

(2) *мережеві*, або *[онлайн-]словники, глосарії, енциклопедії медійних термінів / медіатермінів* (у широкому розумінні медіа), які використовують у галузі журналістики, текстології / лінгвістики тексту, видавничої справи, медіавиробництва, мультимедіа, екранних (аудіовізуальних) медіа / кіно та ширше нових медіа – мобільних пристроїв, відеоплатформ, комп’ютерної продукції, інтернету, соціальних медіа / мереж тощо, напр.: “Енциклопедичний словник семіотики, медіа та комунікації” (Danesi 2000), “Практичний медіасловник” (Orledar 2003), “Інформаційне суспільство. Новітні технології та Інтернет” (Societat de l’informacion. Novèlas tecnologies e Internet 2003), “Сучасний медіатекст. Словник-довідник” (Яцимірська 2005), “Словник медійної термінології” (Słownik terminologii medialnej 2006), “Словник журналіста: терміни, мас-медіа, постаті” (Бідзіля 2007), “Український словник-довідник екранних медіа” (Рутковський 2007), “Енциклопедія для видавця та журналіста: енциклопедичний словник-довідник” (Бондар, Головатий, Сенченко 2010), “Журналістика та медіа: Довідник” (Вайшенберг, Кляйнштойбер, Пьорксен 2011), “Новітні Медіа та комунікаційні технології: Термінологічний словник” (2012), “Журналістика: словник-довідник” (Михайлин 2013), **“Короткий словник-довідник медіа термінів”**¹³ (Крижанівська, Циктор 2017), “Телекомунікаційний словник” (Diccionari de telecomunicacions 2017), “Словник. Media IQ – твій медійний інтелект” (2017), “Арабський медіасловник” (Lahlali 2018), “Термінологія візуалізації даних” (Terminologia de la visualització de dades 2018), “Термінологія та фразеологія комп’ютерної продукції” (Terminologia i fraseologia dels productes informatics 2019), “Основна термінологія мобільних пристроїв” (Terminologia bàsica dels dispositius mòbils 2020), “Глосарій термінів медіаграмотності” (Glossary of Media

¹³Написання за оригіналом.

Literacy Terms 2021), “Словник із медіаграмотності” (2022), “Термінологія платформ відео на замовлення” (Terminologia de les plataformes de vídeo a la carta, 2023), “Словник соціальних медіа” (Social Media Dictionary), “Словник термінів соціальних медіа” (Dictionary of Social Media Terms) та ін.

(3) *словники, глосарії, енциклопедії медіазнавчих термінів* (термінів дисциплін медіазнавчого циклу¹⁴), напр.: “Словник із медіазнавства” (Russell 2006), “Медіалінгвістика: словник термінів і понять” (Шевченко, Дергач, Сизонов 2013, 2014), “Ключові слова для медіадосліджень” (Keywords for Media Studies 2017), “Основи медіаменеджменту: Глосарій” (Барзилович, Григорова, Пунчак та ін. 2017), “Український словник медіакультури” (Барішполець 2014);

(4) *мультимедійні словники* (зокрема аудіовізуальних медіапродуктів; більшою мірою комбіновані, поєднують мережеві / [онлайн-]словники медійних (у широкому розумінні медіа) або медіазнавчих термінів та продукти інфографіки, графіки, мультимедіа, що їх ілюструють; словники у форматі додатків із відео- та аудіоматеріалом), напр.: “Актуальна телефонія” (*La telefonía al día* 2013), “Сенсорні жести на мобільних пристроях” (*Gestos táctils en dispositius mòbils* 2014), “Медіасловник” (KM Media Dictionary 2016), “Терміни відеожокея” (*Termes de videojocs* 2019), “Терміни вебдизайну” (*Termes del disseny web* 2020),

¹⁴Сучасне *медіазнавство* “формується на перетині проблематики різних галузей знань, наук та наукових дисциплін, які між собою взаємодіють як конвергентні субсфери та (а) орієнтовані на вивчення й аналіз медіа, пов’язаних із ними дослідницьких об’єктів, процесів, явищ, поведінки людей, які послуговуються медіа, законодавчої бази про медіа, (б) використовують медіа в дослідницькій практиці, навчальному процесі, (в) відчують вплив із боку медіа та самі впливають на медіа й керують ними, (г) споживають медійний контент і поширюють його тощо” [Івашенко 2022: 31]. *Дисципліни медіазнавчого циклу*: медіологія, медіафілософія, медіаісторіографія / медіаархеологія, медіаетика, антропологія медіа / медіантропологія, медіамедицина, медіалінгвістика, медіакритика, медіариторика, медіакомпаративістика, медіаекологія / екологія масової інформації, медіадидактика, медіапсихологія, медіапедагогіка, медіаменеджмент, медіаекономіка, медіасоціологія / соціологія медіа тощо.

“Медіасловник” (Media Dictionary/2), “Мультимедійний словник з інфомедійної грамотності” (віртуальна лексикографічна лабораторія)¹⁵ (2010–2022).

3. Електронний освітній ресурс “Лексичний мінімум медіазнавця” як дискурсивна лексикографічна практика та медіаплатформа комунікативної взаємодії

Елементи мультимедійних словників різних типів, що корелюють із електронними довідковими виданнями, містить створений на факультеті журналістики Київського столичного університету імені Бориса Грінченка ЕОР “Лексичний мінімум медіазнавця” (Лексичний мінімум медіазнавця: Літера “М” 2020–2024). Це експериментальна віртуальна лабораторія, на платформі якої здобувачі вищої освіти всіх рівнів разом із науково-педагогічними працівниками опановуватимуть різні медіапрактики в межах виконання дослідницької теми “Медіазнавчі студії в науковому та освітньому дискурсах” (2019–2024), а також угоди між Інститутом (пізніше Факультетом) журналістики та Інститутом Йозефа Стефана (Словенія) про отримання статусу спостерігача в міжнародному проекті HORIZON 2020 “ELEXIS” (Європейська лексикографічна інфраструктура) (1.02.2018–31.07.2022) (The Institute of Journalism of Borys Grinchenko Kyiv University). Для статусного визначення аналізованого проекту використовуємо термін *віртуальна лабораторія* та його похідні – *віртуальна бібліографічна лабораторія*, *віртуальна лексикографічна / термінографічна лабораторія*, *віртуальна медіалабораторія*, *віртуальна дослідницька лабораторія*.

Робота здійснювалася в кілька етапів:

(1) Розроблення концепції проєкту – окреслення проблемного поля й термінологічно-поняттєвого апарату за двома аспектними напрямками:

¹⁵“Створено в рамках грантової програми “МЕДІА&ВЧИТЕЛЬський кампус” проєкту “Вивчай та розривай: інфомедійна грамотність”, IREX (Рада наукових досліджень та обмінів) за підтримки Посольств Великої Британії та США у партнерстві з Міністерством освіти і науки України та Академією української преси” [Надуненко 2023].

(1.1) за кореляцією ключових понять “електронний освітній ресурс (ЕОР)” – “електронні навчальні видання” (електронна версія (копія, аналог) друкованого підручника, електронний підручник, електронний практикум, електронна хрестоматія, електронний курс лекцій, електронний навчальний посібник, електронний освітній ігровий ресурс (ЕОІР) тощо) // “електронні довідкові видання” (електронний довідник, електронна енциклопедія, електронний словник тощо) (за функціональною ознакою) – “організаційно-допоміжний ЕОР” // “основний ЕОР” – “електронний [навчальний] [термінологічний] словник” [Положення про електронні освітні ресурси 2012] – “електронна (комп’ютерна) лексикографія” – “електронна [навчальна] термінографія”; **(а)** “електронне видання” – “мультимедійне електронне видання” (за природою основної інформації) – “довідкове // навчальне електронне видання” (за цільовим призначенням) – “мережне електронне видання” (за технологією використання) [ДСТУ 7157:2010]; **(б)** “[навчальне] довідкове електронне видання” – “навчальний [термінологічний] електронний словник” [Положення про електронні освітні ресурси 2012]; **(в)** “образотворче [електронне] видання” – “наочний [електронний] посібник” – “навчальний наочний [електронний] посібник” // “довідковий наочний [електронний] посібник” (за знаковою природою інформації) [ДСТУ 3017:2015]; **(г)** “навчальне [електронне] видання” – “навчальна [електронна] програма” // “навчальний [електронний] посібник” – “навчальний наочний [електронний] посібник” [Положення про електронні освітні ресурси 2012];

(1.2) за кореляцією ключових понять “[лексикографічний / термінографічний] дистанційний дискурс / інтернет-дискурс / комп’ютерний дискурс” / “дискурс словника” / “словниковий дискурс” [Івашенко 2023] – “віртуальна [лексикографічна / термінографічна] лабораторія” [Широков, Олександрук 2019; Широков, Загнітко, Надутенко та ін. 2022; Semenog, Nadutenko, Nadutenko 2021; Вакуленко 2017] – “медіаплатформа

комунікативної взаємодії”;

(а) “[лексикографічний / термінографічний] дистанційний дискурс / дискурс словника / словниковий дискурс” – “інтракультурний дистанційний дискурс” // “інтеркультурний / міжкультурний дистанційний дискурс” // “транскультурний дистанційний дискурс” // “мультикультурний дистанційний дискурс”;

(б) “[лексикографічний / термінографічний] дистанційний дискурс / дискурс словника / словниковий дискурс” – “дистанційний дискурс словникової статті” // “термінологічний дистанційний дискурс” // “термінографічний дистанційний дискурс”;

(в) “[лексикографічний] дистанційний дискурс / інтернет-дискурс / комп’ютерний дискурс” – “дистанційний дискурс термінологічних шкіл” – “монолінгвокультурний дистанційний дискурс” // “полілінгвокультурний дистанційний дискурс”;

(г) “полілінгвокультурний [лексикографічний] дистанційний дискурс термінологічних шкіл” – “дистанційний дискурс лідерів спільнот” // “міжінституційний дистанційний дискурс” // “інституційний дистанційний дискурс” [Ващенко 2023].

(2) **Обрання дослідницьких методів**, зокрема: методу інформаційного та контекстного пошуку, спостереження, проблемного аналізу, контент-аналізу, лексикографічного аналізу та аналізу словникових дефініцій, систематизації і класифікації, методу лексикографування, описового, порівняльно-зіставного, узагальнення, моделювання, методу віртуальних лабораторій, методу зведення дефініцій терміна в єдину інтегровану базу, методів створення візуального контенту, а також технологій створення та відтворення [відео]презентацій із використанням застосунку “Павер Поінт” (Power Point), технології відеомонтажу та ін.

(3) **Інформаційний пошук наукової літератури** (з проблеми створення ЕОР, електронних навчальних термінологічних словників) та **формування емпіричної бази дослідження** у форматі зібрань різних типів: електронних

мультимедійних навчальних термінологічних словників; медіаплатформ-репрезентантів дистанційних дискурсів; термінологічних, бібліографічних, лексикографічних, аудіо- та візуальних даних, наукових праць і навчальних програм викладачів Факультету журналістики як змістових компонентів ресурсу.

(4) Покрокова реалізація концепції проєкту. Кожен крок передбачав свої завдання, з-поміж яких такі:

(4.1) Аналіз та узагальнення європейського й українського досвідів створення електронних навчальних термінологічних словників; на цій основі розроблення типології таких словників. Реалізація завдання дала можливість: **(а)** визначити категорійний статус Лексичного мінімуму медіазнавця як ЕОР, що: корелює з навчальним та довідковим електронними виданнями; інтегрує електронні навчальні термінологічні словники різних типів; є медіаплатформою комунікативної взаємодії між викладачем і здобувачем вищої освіти, який підпадає під категорію дистанційного дискурсу; **(б)** сформулювати пролегомени до типології електронних навчальних термінологічних словників; визначити типологічний статус Лексичного мінімуму медіазнавця як гіпермедійного (поєднує гіпертекст і мультимедіа – аудіо- та відеофайли разом із лінійними презентаціями й pdf-форматами наукових праць та навчальних програм) довідкового ЕОР, що корелює з електронним навчальним термінологічним словником комбінованого типу, який містить елементи: інформаційно-пошукової системи, термінологічного зведеного словника-мінімуму цитатного типу / зведеного словника дефініцій-цитат, лінійних презентацій, інтерактивності, полікодовості та призначений для медіафахівців, медіазнавців, викладачів, здобувачів вищої освіти всіх рівнів, які опановують різні медіапрактики (детально про це див. [Ivashchenko, Yaskevych, Ivashchenko 2021]). Електронно освітні ресурси такого типу можна кваліфікувати також своєрідними різновидами медіатекстів, які, на думку М. Яцимірської та Н. Драган, “мають універсальні риси: слово, звук, візуальність (кінокадри, фото, відеосюжети)”, з-поміж яких виокремлюють

власне інтернет-тексти, що їх називають “новим комунікаційним феноменом”, із яким пов’язують поняття мультимедійності та гіпертексту, де “гіпертекст – це комбінація мовного тексту зі здатністю комп’ютера здійснювати інтерактивне розгалуження або динамічне відтворення нелінійного тексту, який не може бути надрукований на аркуші паперу у звичайний спосіб” [Яцимірська, Драган 2007: 268].

(4.2) Узагальнення досвіду створення медіаплатформ, що репрезентують різні типи дистанційних дискурсів; розроблення на цій основі типології лексикографічного / термінографічного дистанційного дискурсу як медіаплатформи комунікативної взаємодії. Реалізація завдання допомогла визначити параметри опису дистанційного дискурсу за кількома класифікаційними критеріями, за якими розмежовано такі дистанційні дискурси: **(а)** термінографічний: дискурс словника, дискурс словникової статті, термінологічний дискурс, термінографічний дискурс – інтракультурний, інтеркультурний / міжкультурний, транскультурний, мультикультурний; **(б)** лексикографічний дискурс термінологічних шкіл, що є комунікативною медіаплатформою для представників різних культур [Івашченко 2023]. На цій основі з’ясовано, що Лексичний мінімум медіазнавця: репрезентує інтракультурний лексикографічний дистанційний дискурс із елементами транскультурного; є комунікативною медіаплатформою актуалізації власне термінологічного дискурсу, а в його межах словникової статті кожного з термінів та словникового дискурсу загалом.

(4.3) Розроблення концепції ЕОР “Лексичний мінімум медіазнавця”, створення його експериментальної моделі. Реалізація завдання насамперед передбачала опис архітектоніки, змістове наповнення, особливостей функціонування, обрання мови програмування, розроблення ЕОР, інтерфейсу користувача, адаптації його до потреб людей із порушеннями зору. Детально про це див. [Ivashchenko, Yaskevych, Ivashchenko 2021]. Тут зазначимо, що користувачський інтерфейс ресурсу містить (Рис. 1): (1) вікно для пошуку й вибору терміна; (2) вікно реєстрових термінів

із компонентом *media*-; (3) вікно з даними про термін; (4) верхнє меню піктограм: “Відеоілюстрація”, “Навчальна дисципліна”, “Презентація”, “Наукова праця”, “Подкаст” (на етапі розроблення); (5) бокове меню: “Про проєкт”, “Версія для людей із порушеннями зору”, “Медіатека” (на етапі розроблення), “Словники медійних термінів”, “Телегосарій від Астудії”, “Контакти”, “Додати термін” (Лексичний мінімум медіазнавця: Літера “М” 2020–2024).

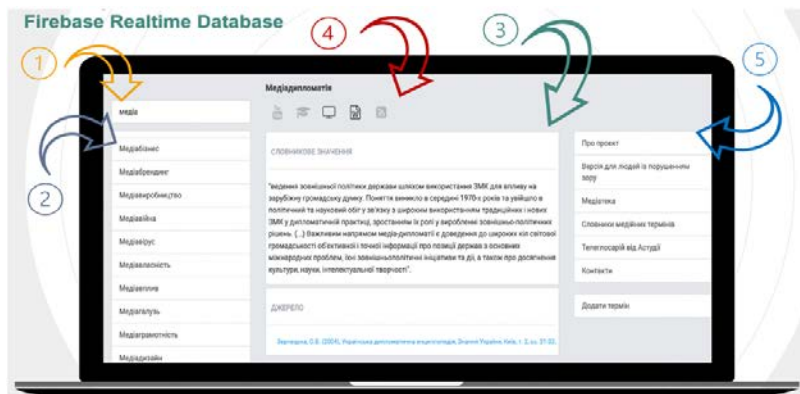

Рис. 1. Користувацькі вікна ЕОР “Лексичний мінімум медіазнавця”

ЕОР як експериментальна віртуальна лабораторія інтегрує чотири сегменти:

Бібліографічна лабораторія (Рис. 2). Це створення бібліографічної бази даних “Словники медійних термінів” у форматі зібрання термінографічних праць, що фіксують термінологію різних галузей медіасфери (у широкому розумінні медіа). Рубрика “Словники медійних термінів” є в боковому меню ЕОР. Її активування розгортає два алфавітні покажчики (кирилицею та латиницею). Перехід за тією чи іншою літерою активізує відповідний перелік словників із гіперпосиланнями на їхні онлайнів та пдф-формати (там, де це можливо). Відтак користувач може ознайомитися з повними версіями словників. Станом на 2024 рік до бази внесено словники медіазнавства, медіаменеджменту, медіакультури, медіалінгвістики, журналістики, [мас-]медіа, соціальних медіа, новітніх медіа та

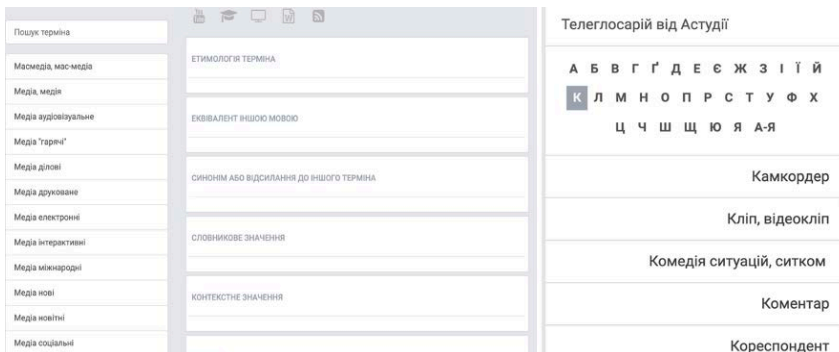
комунікаційних технологій, телекомунікацій, телефонії, видавничої та книжкової справи, а також словники з медіаграмотності, інфомедійної грамотності, редакційно-видавничої комп'ютерної термінології, термінології медіатексту, відеоігор, вебдизайну, мобільних пристроїв, сенсорних жестів на мобільних пристроях, соціальної інформації та інтернету, візуалізації даних, відеоплатформ – всього 81 позиція. Бібліографічна лабораторія фактично є зібранням термінографічних праць, що певною мірою кваліфікує її і як термінографічну базу даних.

Рис. 2. Фрагменти бібліографічної бази даних
“Словники медійних термінів”

Лексикографічна лабораторія (Рис. 3). Орієнтована на розроблення термінологічної та дефінітивної баз даних у форматах зібрання: **(а)** термінів-репрезентантів обсягу

поняття “медіазнавство” (називають наукові дисципліни медіазнавчого циклу або медіагалузь практичної діяльності) – формують онлайнвий словник-мінімум термінів із компонентом *media-*, у якому можна здійснити інформаційний пошук за “вікном для пошуку й вибору терміна”. Ці терміни (станом на 2024 р. їх у базі 141) розміщено в алфавітному порядку у “вікні реєстрових термінів”, перехід за кожним із яких відкриває “вікно даних про термін” (словникова стаття), де зазначено таку інформацію: етимологія терміна, еквівалент іншою мовою, синонім або відсилання до іншого терміна, словникове значення, контекстне значення, джерело. Кожен термін ілюструють презентація, відеоролик, наукові праці та навчальні програми, що містять ключове слово із зазначеним компонентом. Пошук ілюстрацій здійснюється за піктограмами верхнього меню; **(б)** кількох дефініцій того самого терміна, вибраних зі словників (рубрика “словникове значення” у “вікні даних про термін”) і/або наукових праць (рубрика “контекстне значення” у “вікні даних про термін”) із зазначенням джерел; **(в)** термінів телебачення – формують мультимедійний словник-мінімум “Телеглосарій від Астудії”, у якому терміни впорядковано за алфавітом у форматі списку відеофайлів про терміни (станом на 2024 р. їх завантажено 51); **(г)** професіоналізмів медійної сфери – формують “Медіасловник” (на етапі створення).

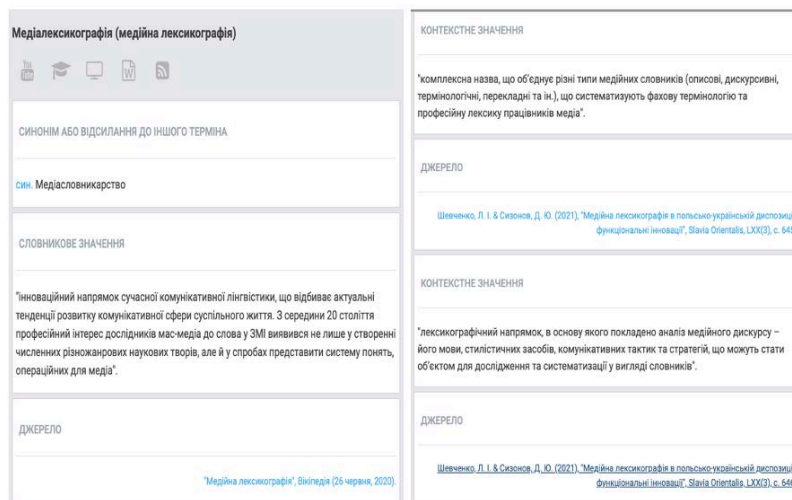

Рис. 3. Фрагменти термінологічних баз даних термінів (онлайн-словника медіазнавчих термінів із компонентом *media*-й Телеглосарію від Астудії) та дефінітивної бази терміна *медіалексикографія*

Медіалабораторія (Рис. 4–5). Це формування бази візуальних та аудіовізуальних даних у форматі зібрання презентацій, аудіо- та відеороликів про терміни, які активуються: **(а)** після переходу до піктограм “Відеоілюстрація” та “Презентація” верхнього меню – для словника медіазнавчих термінів із компонентом *media*-; **(б)** після вибору в рубриці бокового меню “Телеглосарій від Астудії” того чи іншого терміна телебачення в плейлисті відеофайлів, які розміщено на ютуб-каналі Астудії Університету Грінченка. Станом на 2024 р. до бази ЕОР завантажено 42 презентації та 77 відеороликів до термінів.

Навчально-дослідницька лабораторія (Рис. 6). Передбачає створення на одній платформі бази наукових праць та робочих навчальних програми науково-педагогічних працівників Факультету журналістики Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, у яких фігурує термін із компонентом *media*-. Станом на 2024 р. до бази завантажено 30 наукових праць та 80 навчальних програм.

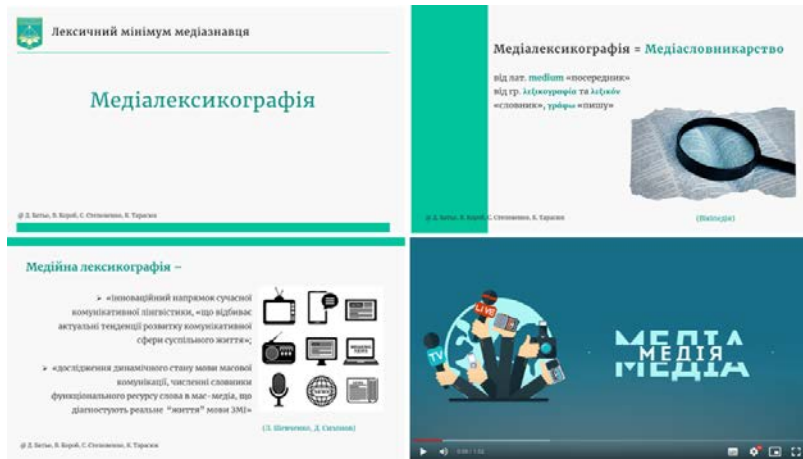

Рис. 4. Фрагменти презентації та відеопрезентації до терміна *медіалексикографія* онлайн-словника медіазнавчих термінів із компонентом *медіа*-

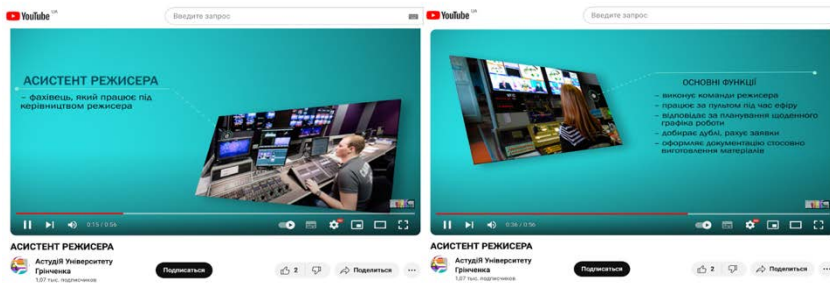

Рис. 5. Фрагменти відеоролика до терміна *асистент режисера* Телегlossenарію від Астудії

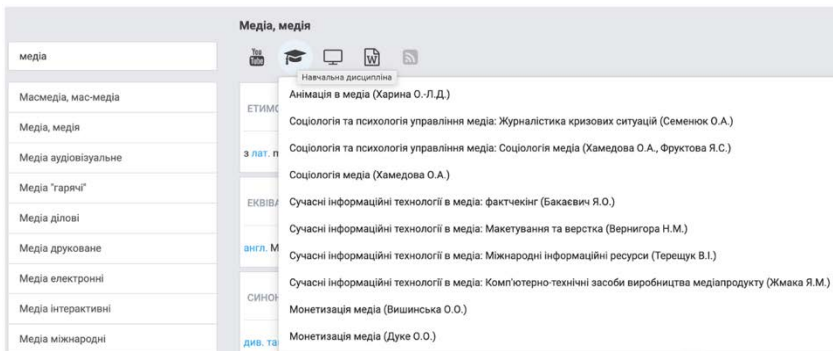

Рис. 6. Фрагмент бази навчальних програм до терміна *медіа*

(4.4) Упровадження Лексичного мінімуму медіазнавця до навчального процесу факультету журналістики. Реалізація цього завдання передбачала: **(а)** використання ЕОР в межах викладання 20-ти навчальних дисциплін у форматі виконання різних типів завдань, основними з яких були такі: збирання первинних даних для словникової статті того чи іншого терміна та представлення їх у форматі структурованої за певними рубриками таблички як моделі “вікні даних про термін” ЕОР; створення презентацій та відеороликів для візуалізації даних; редагування первинної інформації, презентацій, відеороликів; конвертація словникової статті терміна, відеофайлів, пдф-файлів та презентацій до відповідних баз даних ресурсу, на платформі якого студенти разом із викладачами опановують різні медіапрактики – вчать створювати медійні продукти, що ілюструють терміни; **(б)** проведення науково-практичних конференцій (“Медіазнавчі студії в європейському діалозі: освітній та науковий дискурс”, 2020; “Медіакомунікації в діалозі культур: виклики європейської інтеграції для української освіти і науки”, 2023), серії семінарів (“Сучасне медіазнавство: теорія і практика” та “Сучасне медіазнавство: європейський досвід теорії та практики в Україні”, 2019–2023), на яких висвітлювалися питання створення Лексичного мінімуму медіазнавця, онлайн-квесту від Наукового товариства Факультету журналістики “ГЖмедіа в пошуках сенсу” (2021) та МедіаГри “Прокачай свою медіаграмотність” (2023), мета яких – поглибити знання з медійної термінології; **(в)** опитування про використання ЕОР в навчальному процесі з метою з’ясування користувацьких запитів та узагальнення результатів, в якому взяли участь 70 здобувачів вищої освіти всіх рівнів та науково-педагогічні працівники. Напр.: на запитання “Чи знаєте Ви щось про Лексичний мінімум медіазнавця?” 81,4% опитуваних відповіли “так”; на запитання “Ви використовуєте Лексичний мінімум медіазнавця?” 62,9% відповіли “так”; на запитання “Якщо так, то з якою метою?” 58,8% студентів зазначили, що використовують для навчання; на запитання “Що Вам

сподобалося в Лексичному мінімумі медіазнавця?” були такі відповіді: “зручний у користуванні”, “швидкий пошук термінів”, “різні формати представлення термінів”, “хороша ідея проєкту”, “є додаткова інформація”, “є можливість дізнатися про невідомий термін через усі його визначення”, “є джерела” та ін.

(4.5) Окреслення перспектив подальшої роботи. Для Лексичного мінімуму медіазнавця передбачено створення: **(а)** окремого додатку, або функціоналу, який дасть змогу редагувати терміни й додавати нові; **(б)** мобільного додатку для розробленої архітектури; **(в)** додатку для формування бази даних медіатеки та медіасловника професіоналізмів; **(г)** бази даних подкастів для аудіорепрезентації того чи іншого терміна; **(д)** наповнення ресурсу новими даними.

Висновок

Отже, сьогодні в українському науково-освітньому дискурсі сформувався новий напрям лексикографічної діяльності – медіалексикографія (медіасловникарство) як різновид дискурсивної лексикографії, який кваліфіковано інноваційним у структурі комунікативної лінгвістики. Він започаткував серію дискурсивно-стилістичних медійних словників (у розумінні медіа як мас-медіа / ЗМІ). Інституціоналізацію цього напрямку засвідчують: наявність теоретико-методологічних положень, а отже, й наукових досліджень, у яких їх прописано; практика укладання медіалексикографічних праць – термінологічних словників та словникового проєкту неологізмів і фразеологізмів у медіа, що сигналізує про активну словникарську роботу; наявність медіалексикографічних продуктів; викладання навчальної дисципліни за назвою нового дослідницького напрямку, розроблення його термінологічно-поняттєвого апарату.

Сьогодні можна також засвідчити ще один вектор розвитку медіасловникарства, пов'язаний із широким розумінням медіа, який реалізує себе більшою мірою в межах комп'ютерної лінгвістики та медіазнавства. Він

пов'язаний зі створенням онлайн-ових гіпермедійних термінологічних словників формату EOP як віртуальних лабораторій, у яких терміни візуалізовано в різний спосіб (через плакати, [інтерактивну] інфографіку, візуальні історії, відео тощо). Таких словників поки що в Україні мало. За кореляцією основних термінопонять EOP може поєднувати в собі функціональне призначення різних типів е-ресурсів, що відбивають специфіку дистанційного термінографічного дискурсу.

Одним із різновидів такого EOP є “Лексичний мінімум медіазнавця”, який: (1) забезпечує: (а) інформацією про базову термінологію предметної сфери “медіазнавство”, що формує термінологічну компетентність здобувачів освіти та науково-педагогічних працівників; (б) знаннями про актуальну бібліографію словників медійних термінів, наукові праці медіазнавчої проблематики та навчальні дисципліни; (2) формує практичні навички: (а) з технологій створення презентацій, відеороликів про терміни (вміння візуалізувати, аудіювати та інтерактивно представляти дані для посилення ефекту пізнання); (б) систематизації термінологічних кейсів та медіаданих, зібраних на одній платформі. Цей ресурс відповідає сучасним запитам на створення такого типу медіаплатформ для комунікативної взаємодії викладачів і здобувачів усіх рівнів вищої освіти.

Література

Вакуленко М. Віртуальна українсько-російсько-англійська термінографічна лабораторія з фізики: сучасні лінгвістичні технології у фаховій мові. *Словенська термінологіја данас*. Београд: Српска академија науки и уметности : Институт за српски језик САНУ, 2017. С. 679–689.

ДСТУ 3017:2015. Видання. Основні види. Терміни та визначення понять. Київ : ДП “УкрНДНЦ”, 2016. 38 с.

ДСТУ 7157:2010. Видання електронні. Основні види та вихідні відомості: чинний від 1991.01.01. Київ : Держспоживстандарт України, 2010. 18 с.

Закон України “Про медіа” № 2849-IX [Редакція від 11.02.2024]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2849-20#Text> (дата доступу : 04.05. 2024).

Зражевська Н.І. Теорія медіа та суспільства. Київ : Київський ун-т імені Бориса Грінченка, 2021. 198 с.

Іващенко В.Л. Дистанційний лексикографічний дискурс : медіаплатформи комунікативної взаємодії. *Інтегровані комунікації*. 2023. № 2(16). С. 6-20. <https://doi.org/10.28925/2524-2644.2023.161>

Іващенко В.Л. Прологмени до медіазнавства як нової міждисциплінарної галузі знання. *Медіазнавчі студії в євроінтеграційному дискурсі України : [колективна монографія] / наук. ред. В.Л. Іващенко*. Київ : ДП “Експрес-об’ява”, 2022.С. 9-40.

Іващенко В.Л. Словник термінів термінознавства : макро- та мікроструктура. *Вісник Термінологічної комісії при МКС*. 2019. Вип. 3. С. 43–72.

Іващенко В., Горбенко Г., Гіденко С. Термінографічна база даних TERM_IN у міжслов’янському діалозі : архітектоніка та проектування. *Rasprave*. 2020. Vol. 46(2). S. 669–691. URL : <https://hrcak.srce.hr/file/356583> (дата доступу : 27.04.2024).

Іващенко В.Л., Лозова Н.Г. Принципи укладання Зведеного словника назв суб’єктів культурної діяльності в українській мові. *Вісник Термінологічної комісії при МКС*. 2017. Вип. 1. С. 71–78. URL : https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/20708/1/V_L_Ivashchenko_N_H_Lozova_PUZS_BTC%20ICSS_1.pdf (дата доступу : 27.04.2024).

ДЖмедіа у пошуках сенсу. 2021. URL : <https://www.facebook.com/nt.ij1> (дата доступу : 03.05.2025).

Лисинюк М. В. Мова ЗМІ як показник мовної культури сучасного суспільства. *Культура і сучасність*. 2020. № 2. С. 33-38.

МедіаГра “Прокачай свою медіаграмотність”. 2023. URL : <https://www.facebook.com/nt.ij1> (дата доступу : 03.05.2025).

Надутенко М. Технологія створення мультимедійних словників: етапи процесу та приклади програмних продуктів українського мовно-інформаційного фонду. *Мовний простір сучасного світу : VII Всеукраїнська наук. конф. студентів, аспірантів і молодих учених (Київ, 26 травня, 2023)*. 2023. С. 131-135.

Нечипоренко А.Ф. Мова ЗМІ та її вплив на формування культури мовлення. *Science and Education a New Dimension. Philology*. 2017. Vol. 32 (122). P. 67-69.

Положення про електронні освітні ресурси від 01.10.2012 р. № 1060 (ред. наказу МОН України від 29.05. 2019 р. № 749). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1695-12#Text> (дата доступу : 19.05.2024).

Семен Н., Тополюк К. Інноваційна лексика в мові сучасних веб-медіа (на прикладі інтернет-варіанту газети “День”). *Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. Серія : Журналістські науки.* 2020. Вип. 4. С. 205-210.

Сербенська О. Засади лексикографічного опрацювання медійної термінології в довіднику *Słownik terminologii edialnej* (Краків, 2006). *Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. Серія “Проблеми української термінології”.* 2010. № 676. С. 117-120.

Сизонов Д.Ю. Медійна лексикографія в аспекті актуальних тенденцій розвитку українського мовознавства. *Актуальні проблеми української лінгвістики : теорія і практика.* 2012. Вип. 25. С. 79-87.

Сизонов Д.Ю. Сучасна медіалексикографія : лінгво-прагматичний потенціал. *Актуальні проблеми української лінгвістики : теорія і практика.* 2013. Вип. 26. С. 47-56.

Соломенко Л.І. Мовленнєва культура початку ХХІ століття в контексті феномену нових медіа. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв.* 2022. № 3. С. 57-62.

Сурмін Ю. Термінологічна система державного управління: сутність та тенденції розвитку. *Понятійно-категоріальний апарат публічного управління : матеріали метод. семінару у форматі відеоконференції (31 березня 2010 р.) / за заг. ред. Ю.В. Ковбасюка, Ю.П. Сурміна, В.П. Трощинського ; передмова Ю.В. Ковбасюка.* Київ: НАДУ, 2010. С. 9-21.

Шевченко Л.І. Медійна лексикографія в лінгвістичній перспективі. *Актуальні проблеми української лінгвістики : теорія і практика.* 2014. № 28. С. 7-16.

Шевченко Л.І., Сизонов Д.Ю. Медійна лексикографія в польсько-українській диспозиції : функціональні інновації. *Slavia Orientalis.* 2021. LXX(3). С. 643-659.

Шевченко Л.І., Сизонов Д.Ю. Нові слова як маркери часу : медійна лексикографія сьогодні і в перспективі. *Записки з українського мовознавства.* 2019. Вип. 25. Том 1. С. 11-20.

Шевченко Л.І., Сизонов Д.Ю. Принципи лексикографічної репрезентації нових слів та фразеологізмів у мас-медіа. *Актуальні проблеми української лінгвістики : теорія і практика.* 2017. Вип. 34. С. 76-85.

Шевченко Л.І., Сизонов Д.Ю. Стан і перспективи дискурсивно-стилістичної лексикографії : огляд проблеми. *Studia z*

Filologii Polskiej i Słowiańskiej. 2020. № 55. S. 1-19.
<https://doi.org/10.11649/sfps.1966>

Шевченко Л.І., Сизонов Д.Ю., Дергач Д.В. Дискурсив-на лексикографія у просторі західної науки. *Мовознавство*. 2022. № 5. С. 3-14.

Широков В.А. Елементи лексикографії. Київ : Довіра, 2005. С. 224-247.

Широков В.А. Комп'ютерна лексикографія. Київ : Наукова думка, 2011. 352 с.

Широков В.А. Феноменологія лексикографічних систем. Київ : Наукова думка, 2004. 327 с.

Широков В.А., Олександрук І.В. Віртуальна лексикографічна лабораторія “Словник української мови” як інструмент семантичних досліджень. *Мовознавство*. 2019. № 5. С. 3-20.

Широков В.А., Симоненко Л.О., Остапова І.В., Надутенко М.В., Вербиненко Ю.І. Віртуальні лексикографічні лабораторії в сучасній термінографії. *Термінологічний вісник*. 2015. Вип. 3(1). С. 101–109.

Широков В., Загнітко А., Надутенко М., Надутенко М., Семенов О. та ін. Віртуальна лексикографічна лабораторія “Мультимедійний словник з інфомедійної грамотності”. *Український мовно-інформаційний фонд НАН України*. 2022. URL : <https://lcorp.ulif.org.ua/InfoMediaVLL/> (дата доступу : 15.05.2024).

Яцимирська М., Драган Н. Медіатекст як продукт журналістської творчості (психолінгвістичний аналіз логічного сприйняття та емоцій). *Вісник Львівського університету. Серія журналістика*. 2007. Вип. 30. С. 267-276.

Ivashchenko V., Yaskevych V., Ivashchenko D. “Lexical Minimum of Media Scientist” : Reference Learning Edition as an Educational EResource. *Proceedings of Digital Humanities Workshop (DHW 2021)* (December 23, 2021, Kyiv, Ukraine). New York : The Association for Computing Machinery, 2021. P. 48-55.

Semenog O.M., Nadutenko M.V. Virtual laboratory “Multi-media dictionary of infomedia literacy”. *Philological sciences, intercultural communication and translation studies: an experience and challenges* : International scientific and practical conference. 2021. Vol. 1. Czestochowa : “Baltija Publishing”. P. 62-66.

Shevchenko L., Syzonov D. Electronic Filing System of Language Innovations in Media : Psycholinguistic Metric. *Psycholinguistics*. 2019. № 26(2). P. 358-376.

Лексикографічні джерела

Барзилович О.М., Григорова З.В., Пунчак Л.А. та ін. Глосарій. *Основи медіаменеджменту*: навч. посібн. для студ. спеціальності 073 “Менеджмент”, спеціалізації “Медіаменеджмент та адміністрування у видавничо-поліграфічній галузі”. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2017. С. 269-294.

Баришполец О.Т. Український словник медіакультури. Київ : Міленіум, 2014. 196 с.

Бідзіля Ю. М. Словник журналіста : терміни, мас-медіа, постаті. Ужгород : Закарпаття, 2007. 220 с.

Бондар Ю.В., Головатий М.Ф., Сенченко М.І. Енцикло-педія для видавця та журналіста : енциклопедичний словник-довідник. Київ : МАУП, Книжкова палата України, ДП “Видвничий дім “Персонал”, 2010. 400 с.

Вайшенберг З., Кляйнштойбер Г.Й., Пьорксен Б. Журналістика та медіа : Довідник / перекл. із нім. П. Демешко, К. Макеєв ; за заг. ред. В.Ф. Іванова, О.В. Волошенюк. Київ : Центр Вільної Преси, Академія Української Преси, 2011. 529 с.

Вікіпедія : Медіа URL : <https://uk.wikipedia.org/wiki/Медіа> (дата доступу : 07.05.2024).

Городенко Л.М. Медіа. *Енциклопедія сучасної України*. Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2018. Т. 20. URL : <https://esu.com.ua/article-66085> (дата доступу : 07.05.2024).

Дергач Д.В. Словник онімів українських мас-медіа / за ред. Л.І. Шевченко. Київ : ВПЦ “Київський університет”, 2009. 175 с.

Козачок Я., Васильченко В., Мерзлюк Ю., Костюк І., Кравченко С. Словник медійних перифразів ХХІ століття. Київ : НАУ, 2014. 152 с.

Крижанівська Л.В., Циктор О.І. Короткий словник-довідник медіа термінів. Криве Озеро : РМНЦ відділу освіти Кривоозерської райдержадміністрації. 2017. 28 с.

Куляс П.П. Словник найпоширеніших помилок у засобах масової інформації з варіантами їх виправлення : посібн. Київ : Університет “Україна”, 2006. 192 с.

Лексичний мінімум медіазнавця : Словники медійних термінів. 2020–2024. URL : <https://vyaskevych.github.io/LexicalMinimumMediaStudies/> (дата доступу : 07.05.2024).

Лексичний мінімум медіазнавця : Телеглосарій від Астудії. 2020–2024. URL : <https://vyaskevych.github.io/LexicalMinimumMediaStudies/> (дата доступу : 07.05.2024).

Лексичний мінімум медіазнавця : Літера “М”. 2020–2024. URL : <https://vyaskevych.github.io/LexicalMinimumMediaStudies/> (дата доступу : 07.05.2024).

Медіадрайвер. Словник. URL : <http://mediadriver.online/dictionary/> (дата доступу : 29.04. 2024).

Медіазнавчі студії в науковому та освітньому дискурсах. 2019–2024. URL : <https://fj.kubg.edu.ua/informatsiya/naukovtsiam/naukova-tema-instytutu-kafedr.html#mediaznavchi-studiji-v-naukovomu-ta-osvitnomu-diskursakh-2019-2024> (дата доступу : 07.05.2024).

Михайлин І.Л. Журналістика : словник-довідник. Київ : Академвидав, 2013. 317 с.

Мовні інновації.UA. URL : <https://newlexua.blogspot.com> (дата доступу: 08.05.2024).

Мультимедійний словник з інфомедійної грамотності: Віртуальна лексикографічна лабораторія “Мультимедійний словник з інфомедійної грамотності” : Живий словник з інфомедійної грамотності. Київ : Український мовно-інформаційний фонд НАН України, 2010–2022. URL : <https://lcorp.ulif.org.ua/InfoMediaVLL/> (дата доступу : 11.05.2024).

Новітні Медіа та комунікаційні технології: комплекс навчальних програм для спеціальностей “журналістика”, “видавнича справа та редагування”, “реклама та зв’язки з громадськістю” : Термінологічний словник / за заг. ред. В.Е. Шевченко. Київ : Паливода А.В., 2012. 412 с.

Рутковський О. Український словник-довідник екранних медіа / відп. ред. С.В. Тримбач. Київ : ІМФЕ ім. М.Т. Рильського НАН України, 2007. 304 с.

Савченко О.В. Мас-медіа. *Енциклопедія Сучасної України*. Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАНУ, 2018. Т. 19. URL: <https://esu.com.ua/article-64254> (дата доступу: 06.05.2024).

Сизонов Д.Ю. Медична термінологія в українських ЗМІ : словник / за ред. Л.І. Шевченко. Київ : ВПЦ “Київський університет”, 2012. 335 с.

Словник із медіаграмотності. 2022. URL : <https://filter.mkip.gov.ua/wp-content/uploads/2022/10/slovnyk.pdf> (дата доступу: 07.05.2024).

Словник. *Media IQ – твій медійний інтелект*. 2017. URL : <http://media-iq.tilda.ws/glossary> (дата доступу: 07.05.2024).

Шевченко Л.І., Дергач Д.В., Сизонов Д.Ю. Медіалінгвістика : словник термінів і понять / за ред. Л.І. Шевченко. Київ : ВПЦ “Київський університет”, 2013. 240 с.

Шевченко Л.І., Дергач Д.В., Сизонов Д.Ю. Медіалінгвістика : словник термінів і понять / за ред. Л.І. Шевченко. Вид. 2-ге, випр. і доп. Київ : Видавничо-поліграфічний центр “Київський університет”, 2014. 326 с.

Шевченко Л.І., Сизонов Д.Ю. Нові слова та фразеологізми в українських мас-медіа : словник. Київ : ВПЦ “Київський університет”, 2017. 120 с.

Шевченко Л.І., Сизонов Д.Ю. Нові слова та фразеологізми в українських мас-медіа : словник. Київ : ВПЦ “Київський університет”, 2018. Ч.1. 120 с.

Шевченко Л.І., Сизонов Д.Ю. Нові слова та фразеологізми в українських мас-медіа : словник. Київ : ВПЦ “Київський університет”, 2019. Ч.2. 119 с.

Шевченко Л.І., Сизонов Д.Ю. Нові слова та фразеологізми в українських масмедіа : словник. Київ : ВПЦ “Київський університет”, 2020. Ч.3. 119 с.

Шевченко Л.І., Сизонов Д.Ю. Нові слова та фразеологізми в українських масмедіа : словник. Київ : ВПЦ “Київський університет”, 2021. Ч. 4. 100 с.

Шевченко Л.І., Сизонов Д.Ю. Нові слова та фразеологізми в українських масмедіа: словник / відп. ред. Л. І. Шевченко. Київ: ВПЦ “Київський університет”, 2022. Ч. 5. 359 с.

Яцимірська М. Сучасний медіатекст. Словник-довідник. Львів : ПАІС, 2005. 127 с.

Cambridge Dictionary. URL : <https://dictionary.cambridge.org/uk/dictionary/english/media> (дата доступу : 02.05.2024).

Chandler D., Munday R. A Dictionary of Media and Communication. Oxford : Oxford University Press, 2011. 1 Ed. URL : <https://www.oxfordreference.com/display/10.1093/acref/9780199568758.001.0001/acref-9780199568758> (дата доступу : 08.05.2024).

Chandler D., Munday R. A Dictionary of Media and Communication. Oxford : Oxford University Press, 2016. 2 Ed. URL : <https://www.oxfordreference.com/display/10.1093/acref/9780191800986.001.0001/acref-9780191800986> (дата доступу : 08.05.2024).

Chandler D., Munday R. A Dictionary of Media and Communication. Oxford : Oxford University Press, 2020. 3 Ed. URL : <https://www.oxfordreference.com/display/10.1093/acref/9780198841838.001.0001/acref-9780198841838> (дата доступу : 08.05.2024).

Danesi M. Encyclopedic Dictionary of Semiotics, Media, and Communication. Toronto : University of Toronto Press, 2000. 400 p.

Diccionari de telecomunicacions. *TERMCAT, Centre de Terminologia*. Barcelona : TERMCAT, Centre de Terminologia, 2017.

Dictionary of Social Media Terms. *Hootsuite*. URL : <https://blog.hootsuite.com/social-media-definitions/> (дата доступу : 13.05.2024).

Gestos tàctils en dispositius mòbils. *TERMCAT, Centre de Terminologia*. Barcelona : TERMCAT, Centre de Terminologia, 2014. URL : <https://www.termcat.cat/ca/recursos/productes-multimedia/gestos-tactils-dispositius-mobils> (дата доступу: 08.05.2024).

Glossary of Media Literacy Terms / Ed. by N. Goshylyk, V. Goshylyk, I. Malyshivska, T. Marchuk, D. Sabadash, U. Tykha. Ivano-Frankivsk, 2021. 72 p.

Keywords for Media Studies / Eds L. Ouellette, J. Gray. NYU Press, 2017. 240 p.

KM Media Dictionary. 2016. URL : <https://apkcombo.com/km-media-dictionary/com.kmmedia.dictionary/> (дата доступу : 11.05.2024).

La telefonia al dia. *TERMCAT, Centre de Terminologia*. Barcelona : TERMCAT, Centre de Terminologia, 2013. URL : <https://www.termcat.cat/ca/recursos/productes-multimedia/la-telefonial-dia> (дата доступу : 08.05.2024).

Lahlali El M. Arabic Media Dictionary. London: Routledge, 2018. Ed. 1. 432 p.

Media Dictionary/1. *Mediassociates*. URL : <https://www.mediassociates.com/media-dictionary/> (дата доступу : 08.05.2024).

Media Dictionary/2. *Media Education Lab*. URL : <https://mediaeducationlab.com/events/introducing-media-dictionary> (дата доступу: 08.05.2024).

Orledar J. The Practical Media Dictionary. London : Bloomsbury, 2003. 197 p.

Russell J. Dictionary of Media Studies. A&C Black, 2006. 261 p.
Słownik terminologii medialnej / Red. W. Pisarek. Kraków, 2006. 251 s.

Social Media Dictionary. URL : <https://nl.pinterest.com/thesocialpieces/social-media-dictionary/> (дата доступу : 11.05.2024).

Societat de l'informacion. Novèlas tecnologies e Internet. *TERMCAT, Centre de Terminologia*. Barcelona: TERMCAT, Centre de Terminologia, 2003.

Termes de videojocs : com els diem en català. *TERMCAT, Centre de Terminologia*. Barcelona : TERMCAT, Centre de Terminologia, 2019. URL : <https://www.termcat.cat/ca/recursos/productes-multimedia/termes-videojocs-com-els-diem-catala> (дата доступу: 08.05.2024).

Termes del disseny web. *TERMCAT, Centre de Terminologia*. Barcelona : TERMCAT, Centre de Terminologia, 2020. URL : <https://www.termcat.cat/ca/recursos/productes-multimedia/termes-del-disseny-web> (дата доступу: 08.05.2024).

Terminologia bàsica dels dispositius mòbils. *TERMCAT, Centre de Terminologia*. Barcelona : TERMCAT, Centre de Terminologia, 2020. URL : <https://www.termcat.cat/ca/diccionaris-en-linia/171> (дата доступу : 11.05.2024).

Terminologia de la visualització de dades. *TERMCAT, Centre de Terminologia*. Barcelona : TERMCAT, Centre de Terminologia, 2018.

Terminologia de les plataformes de vídeo a la carta. *TERMCAT, Centre de Terminologia*. Barcelona : TERMCAT, Centre de Terminologia, 2023. URL : <https://www.termcat.cat/ca/diccionaris-en-linia/314> (дата доступу : 11.05.2024).

Terminologia i fraseologia dels productes informatics. *TERMCAT, Centre de Terminologia*. Barcelona : TERMCAT, Centre de Terminologia, 2019.

The Institute of Journalism of Borys Grinchenko Kyiv University. *ELEXIS*. URL : <https://elex.is/portfolio-item/ijbgku/> (дата доступу : 11.05.2024).